

Neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga - međunarodni standardi i pravo Bosne i Hercegovine

Prof. dr Marina M. Simović

Sekretar Ombudsmena za djecu Republike Srpske, vanredni profesor Fakulteta pravnih nauka Univerziteta „Apeiron“ Banja Luka, marina.simovic@gmail.com

Prof. dr Vladimir M. Simović

Tužilac Tužilaštva BiH i redovni profesor Fakulteta za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci, simo@blic.net

Apstrakt: U legislativnom sistemu Bosne i Hercegovinu posebno mjesto, ulogu i značaj ima sistem zakonskih i podzakonskih pravnih propisa kojima je cilj obezbjeđenje efikasne, kvalitetne i blagovremene zaštite zdravlja ljudi (zdravstveno ili medicinsko pravo). U oblasti zaštite zdravlja naročiti interes imaju domaći propisi koji uređuju sistem proizvodnje, prerade i prometa opojnih droga i sličnih psihoaktivnih kontrolisanih supstanci. U osnovi ovih propisa se nalaze relevantni međunarodni univerzalni ili regionalni standardi. U slučaju kršenja medicinskih/zdravstvenih propisa u vezi sa opojnim drogama, njihovom neovlašćenom/nedozvoljenom proizvodnjom, preradom, prometom, skladištenjem, prevozom ili čuvanjem - ostvaruju se obilježja pojedinih krivičnih djela protiv zdravlja ljudi propisanih u zakonima sa primjenom u Bosni i Hercegovini, što povlači krivičnu odgovornost i kažnjavanje njihovih učinilaca. U radu se sa teorijskog, odnosno praktičnog aspekta analiziraju obilježja više oblika/vidova ispoljavanja krivičnih djela nedozvoljene proizvodnje i prometa opojnih droga u skladu sa legislativnim sistemom koji je u primjeni u Bosni i Hercegovini. Ovo se krivično djelo sastoji u neovlašćenoj proizvodnji, prerađivanju, prodaji ili nuđenju na prodaju, kupovanju, držanju ili prenosu radi prodaje ili posredovanju u prodaji ili kupovini ili stavljanju u promet na drugi način materije ili supstance koje su proglašene opojnim drogama.

Ključne riječi: međunarodni standardi, zakon, opojne droge, krivično djelo.

Primljen / Received: 19. april 2024. / April 19, 2024

Prihvaćen / Accepted: 20. april 2024. / April 20, 2024

UVOD

Na temelju relevantnih univerzalnih ili regionalnih međunarodnih standarda koje je Bosna i Hercegovina preuzela potpisivanjem i ratifikacijom više međunarodnih dokumenata donijeto je zdravstveno - medicinsko zakonodavstvo koje sveobuhvatno uređuje oblast postupanja sa opojnim drogama čime se sprječava ili otežava njihova zloupotreba. Ovim se postavlja legislativna osnova za sistem proizvodnje, prerade, prometa, prevoza, čuvanja ili distribucije opojnih droga, te supstanci koje se mogu upotrijebiti za njihovu proizvodnju ili preradu. Upravo kršenjem ovog legislativnog sistema, odnosno postupanjem protivno njegovim propisima (činjenjem ili nečinjenjem) ostvaruju se obilježja bića više krivičnih djela protiv zdravlja ljudi koja su propisana pozitivnim krivičnim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini.

U Bosni i Hercegovini su u primjeni dva medicinska/zdravstvena zakona koji uređuju oblast upotrebe (zloupotrebe) opojnih

droga. To su: a) Zakon o sprječavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga Bosne i Hercegovine¹ (2006.) i b) Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga Republike Srpske² (2003.). U njihovoj se osnovi, pored relevantnih međunarodnih standarda univerzalnog ili regionalnog karaktera, nalazi izuzetno značajna Državna strategija nadzora nad opojnim drogama, sprječavanja i subijanja zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za period 2018-2023. godine. Kršenjem njihovih propisa, zapravo, se ostvaruju obilježja nekog od više krivičnih djela (i prekršaja) propisanih kaznenim zakonodavstvom za čije su učinioce predviđene različite kaznene sankcije.

Više međunarodnih dokumenata³, koji su donijeti u okviru univerzalnih ili regionalnih međunarodnih organi-

¹ “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 8/06.

² “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 110/03 i 29/04.

³ V.D. Degan, B. Pavišić, Međunarodno kazneno pravo, Rijeka: Pravni fakultet, 2005, 197-203.

zacija, propisuju zloupotrebu opojnih droga i psihotropnih supstanci (odnosno prekursora) kao skup zabranjenih, proskribovanih, protivpravnih i kažnjivih djela, čime se uspostavlja sistem međunarodnih standarda kao osnova za krivičnu odgovornost i kažnjivost za više krivičnih djela u nacionalnim zakonodavstvima država koje su i potpisale, odnosno ratifikovale ove međunarodne dokumente⁴. To ukazuje na činjenicu da je međunarodna zajednica rano uočila veliku društvenu opasnost sa nesagledivim posljedicama usljed različitih djelatnosti fizičkih ili pravnih lica koja su upravljena na proizvodnju, preradu, promet i druge oblike stavljanja u promet opojnih droga⁵.

Među ovim dokumentima koji uređuju suprotstavljaju zloupotrebi opojnih droga kao više različitih oblika/vidova ispoljavanja krivičnih djela, te propisuju sistem pravila za postupanje sa opojnim drogama i sličnim supstancama (proizvodnja, sadnja, gajenje, fabrikacija, prerada, stavljanje u promet, uvoz, izvoz, transit, čuvanje, prevoz, distribucija itd.), ističu se sljedeća univerzalna međunarodna dokumenta⁶: a) Jedinствена konvencija o opojnim drogama⁷ (1961.), b) Konvencija o psihotropnim supstancama⁸ (1971.) i c) Konvencija UN protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim supstancama⁹ (1988.).

Pored toga, aktivnostima međunarodne zajednice u cilju efikasnog sprečavanja, odnosno suzbijanja zloupotrebe opojnih droga doprinose i međunarodni dokumenti regionalnog karaktera donijeti u okviru Evropske unije. Među takvim "evropskim" dokumentima nalaze se:

a) Uredba (EZ) broj 273/2004 Vijeća i Evropskog parlamenta o prekursorima droga – skup temeljnih propisa za nadzor unutrašnje trgovine, tj. trgovine unutar Zajednice;

b) Uredba Vijeća (EZ) broj 111/2005 kojom su utvrđena pravila za nadzor spoljašnje trgovine između Zajednice i trećih zemalja za prekursore droga;

c) Uredba (EU) broj 1258/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) broj 273/2004;

d) Uredba (EU) broj 1259/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) broj 111/2005 o utvrđivanju pravila za nadzor trgovine prekursorima (koja dodaje četiri kategoriju prekursora) za droge između Zajednice i trećih zemalja;

e) Delegirana Uredba Komisije (EU) broj 2015/1011 o dopuni Uredbe (EZ) broj 273/2004 Evropskog parlamenta i Vijeća o prekursorima za droge i Uredbe Vijeća (EZ) broj 111/2005 o utvrđivanju pravila za nadzor unutrašnje i spo-

ljašnje trgovine prekursorima za droge između Unije i trećih zemalja, te o stavljanju van snage Uredbe Komisije (EZ) broj 1277/2005;

f) Izvršna Uredba Komisije (EU) 2015/1013 o utvrđivanju pravila u pogledu Uredbe (EZ) broj 273/2004 Evropskog parlamenta i Vijeća o prekursorima za droge i u pogledu Uredbe Vijeća (EZ) broj 111/2005 o utvrđivanju pravila za nadzor trgovine prekursorima za droge između Unije i trećih zemalja.

LEGISLATIVNI SISTEM ZDRAVSTVENIH/ MEDICINSKIH PROPISA O OPOJNIM DROGAMA

Na standardima univerzalnih i regionalnih međunarodnih dokumenata koje je prihvatila Bosna i Hercegovina zasnovana su dva zdravstvena/medicinska propisa zakonskog karaktera koji sveobuhvatno uređuju oblast postupanja sa opojnim drogama. Ovim se zakonima uređuju pojam i vrste opojnih droga, te supstanci koje se mogu upotrijebiti za njihovu proizvodnju, kao i način, postupak, uslovi i organizacija proizvodnje, prometa i distribucije opojnih droga i drugih srodnih supstanci. Tako su u Bosni i Hercegovini u primjeni: a) Zakon o sprječavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga Bosne i Hercegovine (2006.) i b) Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga Republike Srpske (2003.).

Zakon o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga Bosne i Hercegovine¹⁰ donijet je radi sprovođenja navedenih univerzalnih međunarodnih dokumenata sa ciljem sprečavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga, a posebno nedozvoljene proizvodnje i nedozvoljenog prometa opojnih droga, psihotropnih supstanci i biljaka iz kojih se može dobiti opojna droga, te supstanci koje se mogu upotrijebiti za proizvodnju opojnih droga ili psihotropnih supstanci (prekursora). Ovim zakonom se propisuje (član 2.): a) osnivanje posebnih organa za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga, b) razvrstavanje supstanci i biljaka kao opojnih droga, psihotropnih supstanci, biljaka iz kojih se može dobiti opojna droga, kao i prekursora, prema režimu zabrane ili kontrole koji se na njih primjenjuje, te prema njihovoj vrsti i osobinama, c) svrha i uslovi dozvoljenog uzgoja biljaka iz kojih se može dobiti opojna droga, te uslovi za proizvodnju, promet i posjedovanje opojne droge, psihotropnih supstanci, biljaka iz kojih se mogu dobiti opojna droga i prekursori, d) nadzor nad uzgojem biljaka iz kojih se može dobiti opojna droga, te nad proizvodnjom, prometom i posjedovanjem opojne droge, psihotropnih supstanci, biljaka iz koje se može dobiti opojna droga i prekursori i e) okvirne mjere za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga.

Zakon o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga Bosne i Hercegovine (član 3.) definiše radnje proizvodnje, prerade, odnosno prometa čije je preduzimanje dozvoljeno pod zakonom propisanim uslovima¹¹ kao što su: a) uzgoj biljke (sjetva, sadnja, uzgajanje ili žetva biljke

⁴ D. Jovašević, Međunarodno krivično pravo, Niš: Pravni fakultet, 2011, 96-98.

⁵ D. Jovašević, V. Ikanović, Međunarodno krivično pravo, Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron, 2015, 102-105.

⁶ B. Petrović, D. Jovašević, Međunarodno krivično pravo, Sarajevo: Pravni fakultet, 2010, 98-101.

⁷ "Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori", br. 2/64 i 3/78.

⁸ "Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori", broj 40/73.

⁹ "Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori", broj 14/90.

¹⁰ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 8/06.

¹¹ D. Erkić, Zloupotreba opojnih droga, Zvornik: Eurografika, 2012, 56-71.

ili drugačije uzimanje dijelova biljke iz koje se može dobiti opojna droga), b) proizvodnja (priprema, prerada, miješanje, prečišćavanje, izrada i svaka druga radnja kojom se dobija ili doprinosi dobijanju opojne droge, psihotropne supstance, prekursora ili njihovog preparata) i c) promet - svaki način stavljanja u promet opojne droge, psihotropne supstance, biljke, dijela biljke ili prekursora, kao što su uvoz, izvoz, tranzit, nabavka, kupovina, prodaja, zamjena, prenos, skladištenje, izdavanje na recept i sl. Zakon takođe (član 3. stav 16.) pod zloupotrebom opojnih droga ili nedozvoljenom upotrebom opojnih droga smatra sljedeće djelatnosti¹²: a) uzgoj biljke iz koje se može dobiti opojna droga, b) posjedovanje sredstva za proizvodnju opojne droge, c) proizvodnja, promet i posjedovanje opojne droge, psihotropne supstance, biljke ili dijela biljke iz koje se može dobiti opojna droga ili prekursora protivno zakonu i d) upotreba opojne droge van terapijskih indikacija, u prekomjernim dozama ili tokom vremena koje nije obuhvaćeno terapijom.

Na sličan način drugi zakonski tekst u Bosni i Hercegovini u oblasti zdravstvenog, medicinskog zakonodavstva - Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga Republike Srpske¹³ uređuje oblast zloupotrebe opojnih droga. Radi zaštite života i zdravlja ljudi ovaj zakon (član 2.), u cilju sprječavanja zloupotrebe opojnih droga, uređuje: a) uslove za uzgoj biljaka iz kojih se mogu proizvesti opojne droge, te uslove za proizvodnju, posjedovanje i promet opojnih droga i supstanci koje se mogu upotrijebiti za proizvodnju opojnih droga, b) nadzor nad uzgojom biljaka iz kojih se mogu proizvesti opojne droge, te nadzor nad proizvodnjom, posjedovanjem i prometom opojnih droga i supstanci koje se mogu upotrijebiti za izradu droga i c) mjere za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga.

Konačno, u osnovi ovih zakonskih rješenja se nalazi pravno-politički dokumenat - Državna strategija nadzora nad opojnim drogama, sprječavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za period 2018-2023.godine koja je usvojena od strane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine sa sljedećim ciljevima: a) očuvanje i unapređenje zdravlja stanovništva, b) sprječavanje i smanjivanje zloupotrebe opojnih droga i drugih sredstava zavisnosti, posebno među djecom i mladima, u cilju očuvanja i unaprjeđenja zdravlja stanovništva, c) smanjivanje razmjere problema zloupotrebe opojnih droga i zavisnosti u društvu, kao i vezanih zdravstvenih i socijalnih rizika nastalih zloupotrebom opojnih droga, d) smanjivanje dostupnosti droga na svim nivoima i svih oblika kriminala vezanog za zloupotrebu opojnih droga i e) unaprjeđenje, izgradnja i umrežavanje sistema za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga i borba protiv zavisnosti na nacionalnom i lokalnom nivou. Preduzete mjere i aktivnosti (preventivnog

i represivnog karaktera)¹⁴ trebale bi da zadrže nisku stopu raširenosti zloupotrebe opojnih droga, u okvirima društveno prihvatljivog rizika kako se ne bi narušile tradicionalne vrijednosti društva, ali i ugrozila sigurnost stanovništva.

Na bazi legislativnog sistema koji uređuje oblast postupanja sa opojnim drogama (i njima sličnim supstancama) problematikom suzbijanja zloupotrebe opojnih droga bavi se i krivično zakonodavstvo. Tako, sva četiri krivična zakona sa primjenom u Bosni i Hercegovini propisuju krivična djela zloupotrebe opojnih droga, sistem krivičnih sankcija, te pravila za utvrđivanje krivične odgovornosti njihovih učinilaca. To su: a) Krivični zakon Bosne i Hercegovine (KZ BiH)¹⁵, b) Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH)¹⁶, c) Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (KZ BD BiH)¹⁷ i d) Krivični zakonik Republike Srpske (KZ RS)¹⁸. Među ovim krivičnim djelima se po učestalosti, stepenu težine i opasnosti, te proučavanjem posljedica izdvajaju dva djela sličnih karakteristika i sadržine: a) neovlašćeni promet opojnih droga (KZ BiH) i b) neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga (KZ FBiH, KZ BD BiH i KZ RS).

NEOVLAŠĆENI PROMET OPOJNIM DROGAMA

KZ BiH u glavi sedamnaestoj pod nazivom "Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom" (član 195.) predviđa krivično djelo pod nazivom "Neovlašćeni promet opojnim drogama". Ovdje se radi o međunarodnom krivičnom djelu u širem smislu (nepravo, mješovito međunarodno krivično djelo)¹⁹ koje se sastoji u neovlašćenom vršenju međunarodne prodaje ili prenosa, u nuđenju na prodaju, u kupovanju, držanju, prevozu ili prenosu radi prodaje, u posredovanju u međunarodnoj prodaji ili kupovini, u slanju, isporučivanju, uvozu, izvozu ili na drugi način u neovlašćenom stavljanju u međunarodni promet supstanci ili preparata koji su propisom proglašeni opojnim drogama.

Objekt zaštite ovog djela je dvojadi skup vrijednosti. To su: a) međunarodno pravo u oblasti prometa opojnih droga i b) zdravlje ljudi, dok se kao objekt napada javljaju opojne droge (supstance i preparati koji su propisom - zakonskim ili podzakonskim proglašeni za opojne droge). Prema članu 1. tačka 33. KZ BiH, opojna droga je²⁰: a) medicinski lijek ili

¹⁴ B. Petrović, Kriminalistička metodika istraživanja krivičnih djela zloupotrebe opojnih droga, Sarajevo: Pravni fakultet, 1997, str.67-89.

¹⁵ „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 46/21 i 31/23.

¹⁶ „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 75/17 i 31/23.

¹⁷ „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“ broj 19/20.

¹⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 64/17, 104/18, 15/21 i 89/21.

¹⁹ D. Jovašević, Međunarodno krivično pravo, Niš: Pravni fakultet, 2011, 141-144.

²⁰ B. Petrović, O drogama koje je najčešće zloupotrebljavaju, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo, 2002, 287-310.

¹² M. Simović, M. Simović, V. Simović, S. Karović, Zloupotreba opojnih droga u krivičnom pravu Bosne i Hercegovine, Laktaši: Grafomark, 2022, 67-73.

¹³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 110/03 i 29/04.

opasna supstanca sa adiktivnim i psihotropnim svojstvima, b) supstanca koja se lako može pretvoriti u takvu supstancu, ako podliježe kontroli prema međunarodnoj konvenciji koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala i c) supstanca koja je proglašena opojnom drogom od nadležne institucije Bosne i Hercegovine ili nadležne institucije entiteta.

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela se sastoji u više alternativno propisanih djelatnosti proizvodnje i prometa supstanci koje su proglašene opojnim drogama²¹:

a) vršenje međunarodne prodaje ili prenosa opojne droge. Radnja je ovdje određena trajnim glagolskim oblikom kao "vršenje" u vidu višekratno preduzetih djelatnosti (prevoz opojne droge bilo kojim saobraćajnim sredstvom u suvozemnom, vodenom ili vazdušnom saobraćaju),

b) nuđenje na prodaju – pokušaj prodaje ili započinjanje prodaje opojne droge putem njenog izlaganja drugim "zainteresovanim" licima, uz traženje za nju odgovarajuće cijene,

c) omogućavanje, olakšavanje ili pomaganje prodaje opojne droge različitim djelatnostima kao što su: 1) kupovanje – nabavljanje opojne droge njenom zamjenom za domaći ili inostrani novac, 2) držanje – posjedovanje, državinska, neposredna ili posredna faktička vlast na opojnim drogama, 3) prevoz – prenošenje opojne droge bilo kojim saobraćajnim sredstvom u bilo kom obliku međunarodnog saobraćaja i 4) prenos – otuđenje, ustupanje opojne droge,

d) posredovanje u međunarodnoj prodaji ili kupovini – dovođenje u vezu kupca sa prodavcem opojne droge ili opojne droge sa kupcem, pod uslovom da je ona međunarodnog karaktera,

e) slanje – upućivanje opojne droge na bilo koji način, bilo kojim sredstvom drugom licu,

f) isporučivanje – neposredno ili posredno dostavljanje opojne droge krajnjem korisniku,

g) uvoz – unošenje ili primanje opojne droge iz inostranstva preko carinske linije u Bosnu i Hercegovine na bilo koji način, bilo kojim sredstvom,

h) izvoz - iznošenje ili upućivanje opojne droge iz Bosne i Hercegovine u inostranstvo preko carinske linije na bilo koji način i bilo kojim prevoznim sredstvom pod uslovom da ova sredstva prelaze državnu granicu,

i) stavljanje u međunarodni promet opojne droge – omogućavanje, olakšavanje međunarodnog prometa opojnim drogama na bilo koji drugi način.

Za postojanje ovog krivičnog djela se zahtijevaju sljedeći uslovi za radnju izvršenja: a) da se preduzima u međunarodnoj trgovini opojnim drogama, što znači da ona mora da ima međunarodni, prekogranični karakter, b) da se preduzima na određeni način – neovlašćeno, protivpravno, protivno postojećim međunarodnim propisima i c) koja ima posljedicu djela u dva oblika: povreda u vidu kršenja međunarodnog prava i ugrožavanje u vidu opšte, apstraktne opasnosti za zdravlje ljudi.

²¹ M. Simović, M. Simović, Lj. Todorović, Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Fineks, 2015, 124.

Učinilac krivičnog djela može biti svako lice, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj koji obuhvata svijest učinioa o svojstvu objekta napada i načinu izvršenja djela.

Za ovo djelo je propisana kazna zatvora najmanje tri godine. Uz kaznu se učiniocu obavezno izriče mjera bezbjednosti oduzimanja predmeta – opojne droge i sredstava za njihovo spravljanje (član 74. KZ BiH).

Krivično djelo iz člana 195. KZ BiH pod nazivom "Neovlašćeni promet opojnim drogama" ima dva teža, kvalifikovana oblika ispoljavanja za koja je propisano pooštreno kažnjavanje²².

Prvi teži oblik djela (stav 2.) je vezan za organizovani međunarodni promet opojnim drogama²³. Ovo djelo, za koje je propisana kazna zatvora najmanje pet godina, sastoji se u organizovanju grupe ljudi radi činjenja ovog krivičnog djela ili u postajanju članom takve organizovane grupe ljudi. U ovom obliku djelo predstavlja oblik ispoljavanja organizovanog kriminaliteta shodno Palermo Konvenciji protiv transnacionalnog organizovanog kriminala OUN²⁴. Organizovanje je djelatnost pronalaženja, animiranja, pridobijanja i povezivanja više lica na širem prostoru da u dužem vremenskom periodu preduzimaju jednu ili više, istih ili različitih djelatnosti neovlašćenog prometa opojnim drogama u međunarodnim razmjerama. Postajanje pripadnikom grupe za vršenje neovlašćenog prometa opojnim drogama u međunarodnim razmjerama je drugi oblik učešća lica u ostvarivanju ovog težeg oblika krivičnog djela. To se može ostvariti usmenim ili pisanim pristankom na članstvu u takvoj grupi ili faktičkim vršenjem neke od djelatnosti grupe. Ono se ostvaruje neposrednim ili posrednim učešćem, u bilo kom obliku ili mjeri u djelatnostima grupe. Grupu lica (član 1. tačka 20. KZ BiH) čini udruženje koje je sastavljeno od najmanje tri lica koja su povezana radi činjenja krivičnih djela, pri čemu svako od njih daje svoj udio u njegovom izvršenju.

Drugi teži oblik djela (stav 3.) se sastoji u neovlašćenom pravljenju, nabavljanju, posjedovanju ili davanju na upotrebu u međunarodnoj transakciji opreme, materijala ili supstance znajući da će oni biti upotrijebljeni za proizvodnju opojnih droga. Ovo djelo čine sljedeći konstitutivni elementi. To su²⁵: a) objekt napada – oprema, materijal ili supstance za koje učinilac zna da će biti upotrijebljeni za proizvodnju opojnih droga, b) radnja izvršenja se preduzima na određeni način – neovlašćeno, protivno međunarodnim propisima i c) radnja izvršenja se preduzima u bilo kojoj međunarodnoj transakciji sljedećim djelatnostima: 1) pravljenje – izrada, sačinjavanje, sastavljanje novog sredstva ili prerada, prepravka postojećeg sredstva, 2) na-

²² B. Petrović, Narkokriminal, Sarajevo: Pravni fakultet, 2004, 178-194.

²³ B. Čejović, V. Miladinović, Krivično pravo, Posebni deo, Niš: SKC, 1995, 146-147.

²⁴ „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine – Međunarodni ugovori”, broj 3/02.

²⁵ M. Babić, I. Marković, Krivično pravo, Posebni dio, Banja Luka: Pravni fakultet, 2007, 168-169.

bavljanje – pribavljanje, sticanje, dolaženje u posjed, državinu sredstva, c) posjedovanje – neposredna ili posredna državinska vlast nad sredstvom i d) davanje na upotrebu – predaja, ustupanje sredstva. Za ovo djelo je propisana kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina.

NEOVLAŠĆENA PROIZVODNJA I STAVLJANJE U PROMET OPOJNIH DROGA

Osnovni oblik djela

KZ FBiH u glavi XXI pod nazivom “Krivična djela protiv zdravlja ljudi” predviđa krivično djelo “Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga” (član 238). I ovo krivično djelo ima za objekt zaštite zdravlje ljudi, dok se kao objekt napada javlja opojna droga (član 2. tačka 35.)²⁶. Opojna droga je: a) medicinski lijek ili opasna supstanca s adiktivnim i psihotropnim svojstvima, b) supstanca koja se lako može pretvoriti u takvu supstancu ako podliježe nadzoru prema međunarodnoj konvenciji koju je Bosna i Hercegovina potvrdila i c) supstanca koja je proglašena opojnom drogom od nadležne institucije Bosne i Hercegovine ili entiteta. Na isti način pojam opojne droge određuje i KZ BDBiH (član 2. tačka 34).

Krivično djelo “Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga” (član 238. KZ FBiH) se sastoji u neovlašćenoj proizvodnji, prerađivanju, prodaji ili nudi na prodaju, kupovanju, držanju ili prenosu radi prodaje ili posredovanju u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašćenom stavljanju u promet materije ili pripravke koji su propisom proglašeni opojnim drogama²⁷. Ovo krivično djelo²⁸ je sa identičnom sadržinom i zakonskim opisom, nazivom, te vrstom i visinom propisane kazne predviđeno u članu 232. KZ BDBiH u glavi XXI pod nazivom “Krivična djela protiv zdravlja ljudi”. KZ RS u glavi XVII pod nazivom “Krivična djela protiv zdravlja ljudi” predviđa takođe krivično djelo “Neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga” (član 207.) sa identičnom sadržinom i zakonskim opisom²⁹.

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela zloupotrebe opojnih droga (njenom neovlašćenom proizvodnjom, preradom i prometom) višestruko je alternativno propisana³⁰:

a) proizvodnja³¹ – stvaranje, sačinjavanje, pripremanje, fabrikacija sredstva. To je sadjenje, gajenje ili ubiranje

biljaka ili uzimanje ekstrakta, tj. supstanci koje one daju. Proizvodnje je u pravnoj teoriji³² definisana kao postupak prerade supstanci koje se mogu upotrijebiti za izradu droge, a kojim postupcima se dobija droga,

b) prerada³³ – prepravljanje, pretvaranje postojećeg sredstva u novo sredstvo fizičkim ili hemijskim putem. To je čišćenje, mljevenje ili ukrštanje biljke droge, odnosno vađenje njenih sastojaka fizičkim ili hemijskim procesom. Ovdje spada i pravljenje proizvoda za upotrebu u vidu ampula, dražeja, praša za rastvaranje ili usmrkavanje ili u vidu rastresite materije za pušenje, uz dodavanje novih sastojaka ili ne. Takođe se prerada određuje kao postupak kojim se droga obrađuje na način da se dobije kvalitativno različita droga (miješanje sa dodacima, kojim se ona razblažuje radi dobijanja veće količine),

c) prodaja – zamjena sredstva za domaći ili inostrani novac,

d) nudi na prodaju – pokušaj prodaje sredstva u vidu njegovog izlaganja radi traženja kupca,

e) omogućavanje (olakšavanje, stvaranje uslova ili pretpostavki) prodaje u vidu³⁴: 1) kupovanja – pribavljanja, dolaženja u posjed sredstva plaćanjem za nju domaćeg ili inostranog novca, 3) držanje – posjedovanje, državinska ili faktuška vlast nad sredstvom i 4) prenos – neposredan ili posredan prevoz sredstva bilo kojim sredstvom ili načinom. Ovdje se radi o prenošenju droge od jednog lica do drugog ili sa jednog mjesta do drugog pri čemu učinilac ne gubi pritežanje na njoj³⁵. Ovo prenošenje može da se vrši uz naknadu ili bez nje. Iako zakonodavac to izričito ne spominje, prenošenje se može odnositi na uvoz ili izvoz droge (prilikom prelaska državne granice) ili slanjem putem poštanske pošiljke,

f) posredovanje u prodaji ili kupovini – dovođenje u vezu kupca sa prodavcem ili robe sa kupcem,

g) stavljanje u promet na drugi način sredstva - materije ili pripravke koji su propisom proglašeni za opojne droge na bilo koji način kojim se ova sredstva čine dostupnim individualno neodređenim licima.

Radnja izvršenja se mora preduzeti na određeni način³⁶ – neovlašćeno, protivno postojećim medicinskim propisima. Učinilac ovog djela može da bude svako lice, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za ovo djelo je prema svim zakonima propisana kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina. Uz ovu kaznu se učiniocu (stav 4.) obavezno izriče mjera bezbednosti

²⁶ B. Petrović, O drogama koje je najčešće zloupotrebljavaju, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo, 2002, 287-310.

²⁷ B. Petrović, D. Jovašević, Krivično pravo 2, Posebni dio, Sarajevo: Pravni fakultet, 2006, 227-228.

²⁸ Lj. Lazarević, Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, Savremena administracija, 1993, 114-115.

²⁹ D. Jovašević, Lj. Mitrović, V. Ikanović, Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske, Banja Luka: Službeni glasnik, 2021, 396-400.

³⁰ B. Petrović, D. Jovašević, A. Ferhatović, Krivično pravo 2, Sarajevo: Pravni fakultet, 2006, 364-366.

³¹ B. Petrović, A. Miletić, Utvrđivanje objektivnog uvjeta inkriminacije kod krivičnog djela zloupotrebe opojnih droga marihuana, Pravna misao, Sarajevo, broj 11-12, 2020, 7-36.

³² K. Turković *et al.*, Komentar Kaznenog zakona, Zagreb: Narodne novine, 2013, 252.

³³ M. Đorđević, Đ. Đorđević, Krivično pravo, Beograd: Projuris, 2021, 179-180.

³⁴ B. Čejović, V. Miladinović, Krivično pravo, Posebni deo, Niš: SKC, 1995, 147.

³⁵ K. Turković *et al.*, Komentar Kaznenog zakona, Zagreb: Narodne novine, 2013, 253.

³⁶ B. Petrović, D. Jovašević, Krivično pravo 2, Posebni dio, Sarajevo: Pravni fakultet, 2016, 228.

oduzimanja predmeta – opojne droge i sredstava za njihovu proizvodnju.

Teži oblici djela

Ovo krivično djelo ima teži, kvalifikovani oblik ispoljavanja (stav 2.) za koji je propisana kazna zatvora najmanje tri godine. Ono se javlja u dva vida ispoljavanja.

Prvi vid težeg oblika ovog krivičnog djela se sastoji u organiziranju grupe ljudi u cilju proizvodnje ili prometa opojne droge. Radnja izvršenja se sastoji u pronalaženju, animiranju ili povezivanju više lica u grupu ljudi. Ovdje se radi o djelatnostima koje su upravljene na stvaranje kriminalne grupe, traženje i pridobijanje pripadnika grupe, izradu, odnosno razradu osnovnog plana kriminalne djelatnosti, te osiguranje sredstava potrebnih za izvršenje ovog plana. Za postojanje ovog težeg oblika krivičnog djela iz člana 238. KZ FBiH potrebno je ispunjenje sljedećih konstitutivnih uslova: a) da je učinilac organizovao grupu preprodavaca ili posrednika, b) da postoji dogovor članova grupe za trajno, ponovljeno ili povremeno činjenje ovih krivičnih djela i c) da je grupa učinila bar jedno od krivičnih djela obuhvaćenih zločinačkim planom. Udruživanje, u smislu ovog krivičnog djela, prema shvatanju pravne teorije³⁷, znači trajno i formalno organizovanje koje se ne može odnositi na izvršenje samo jednog krivičnog djela, već više krivičnih djela ove vrste. U smislu člana 2. tačka 19. KZ FBiH, grupu ljudi čini udruženje koje je sastavljeno od najmanje tri osobe koje su povezane radi trajnog, ponovljenog ili povremenog činjenja krivičnih djela, pri čemu svaka od njih učestvuje u učinjenju krivičnog djela.

Drugi vid težeg oblika krivičnog djela se sastoji u postojanju članom takve organizirane grupe ljudi³⁸. Postojanje članom grupe (pristupanje grupi) se sastoji u usmenom ili pisanom stupanju u članstvo grupe, odnosno učestvovanjem, na neposredan ili na posredan način, u aktivnostima takve grupe, preuzimanjem, odnosno izvršavanjem za nju pojedinih zadataka. Pripadnik organizovane grupe ljudi³⁹ (kao učinilac ovog krivičnog djela) je svako lice koje učestvuje ili je spremno da učestvuje u djelatnostima kriminalne grupe radi činjenja krivičnih djela iz zločinačkog plana. To može biti ono lice koje je svjesno pripadništva konkretnoj kriminalnoj grupi i zna ili samo sa osnovom pretpostavlja da ta grupa čini ili namjerava da čini ova krivična djela⁴⁰. Shodno članu 2. tačka 20. KZ FBiH, kao organizovana grupa ljudi smatra se grupa ljudi koja je formirana, a nije nastala spontano, radi direktnog učinjenja krivičnog djela,

čiji članovi ne moraju imati formalno određene uloge, koja ne mora imati slijed članstva niti razvijenu organizaciju.

Ovaj teži oblik ispoljavanja krivičnog djela iz KZ FBiH je na identičan način propisan u odredbi člana 232. stav 2. KZ BDBiH

S druge strane, krivično djelo iz člana 207. KZ RS, za razliku od navedenih rješenja, predviđa tri teža, kvalifikovana oblika ispoljavanja.

Prvi teži oblik krivičnog djela (stav 2.) se sastoji u ponudi, prodaji ili posredovanju u prodaji supstanci ili preparata koji su proglašeni za opojne droge djetetu, duševno poremećenom licu, u školi ili drugim vaspitno-obrazovnim, sportskim, kulturnim ustanovama ili mjestima koja služe za obrazovanje, vaspitanje, sportsku ili neku drugu društvenu aktivnost djece ili u njihovoj neposrednoj blizini, u javnim lokalima ili na javnim priredbama ili iskorišćavanju djeteta za ovo djelo⁴¹. Radnju izvršenja čine sljedeće djelatnosti⁴²:

a) ponuda – nuđenje, izlaganje robe i traženje za nju određene cijene,

b) prodaja – ustupanje robe za domaći ili inostrani novac,

c) posredovanje u prodaji – dovođenje u vezu prodavca sa kupcem, odnosno robe sa kupcem.

Kvalifikatorne okolnosti, za koje Zakonik propisuje strožije kažnjavanje, predstavljaju⁴³: a) posebno svojstvo pasivnog subjekta (oštećenog lica) - dijete (lice uzrasta do nenavršene četrnaeste godina) ili duševno poremećeno lice (lice koje posjeduje određeni oblik, odnosno stepen duševne poremećenosti, odnosno narušenja normalnog, nesmetanog odvijanja psihičkih funkcija razuma, volje, osjećanja), b) posebno mjesto izvršenja radnje – ako je radnja učinjena na mjestu gde se okupljaju mladi ili u njihovoj neposrednoj blizini - u školi ili drugim vaspitno-obrazovnim, sportskim, kulturnim ustanovama ili mjestima koja služe za obrazovanje, vaspitanje, sportsku ili neku drugu društvenu aktivnost djece ili u njihovoj neposrednoj blizini, u javnim lokalima ili na javnim priredbama i c) posebni način - izvršenje djela - iskorištavanje ili posredstvo djeteta. Za ovo djelo je propisana kazna zatvora u trajanju od pet do petnaest godina.

Drugi teži oblik ovog djela se javlja u sljedećim slučajevima⁴⁴:

a) ako je radnju izvršenja preduzelo lice sa određenim svojstvom (*delicta propria*) - službeno lice, nastavnik, vas-

³⁷ Lj. Lazarević, *Krivično pravo, Posebni deo*, Beograd: Savremena administracija, 1993, 116.

³⁸ D. Atanacković, *Krivično pravo, Posebni deo*, Beograd: Naučna knjiga, 1981, 326.

³⁹ O. Zimonja, *Krivičnopravni i kriminalistički značaj krivičnog djela omogućavanje uživanja opojnih droga, Bezbjednost, policija, građani*, Banja Luka, 3-4, 2016, 177-196.

⁴⁰ B. Petrović, D. Jovašević, A. Ferhatović, *Krivično pravo 2*, Sarajevo: Pravni fakultet, 2016, 367.

⁴¹ M. Kubin, *Kazneno djelo zloporabe opojnih droga na području Virovitičko-podravске županije* (magistarski rad – neobjavljen), Zagreb: Pravni fakultet, 2011, 89-114.

⁴² D. Jovašević, *Krivično pravo, Posebni deo*, Beograd: Dosije, 2017, 217.

⁴³ Ž. Petković, *Fenomenologija zloporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj sa osvrtom na trenutnu situaciju u svijetu, Kriminologija i socijalna integracija*, Zagreb, broj 2, 2009, 115-120.

⁴⁴ D. Klarić, *Današnji trendovi kriminala u svijetu sa zloporabom droga i važne karakteristike kriminalističko- metodološkog pristupa u suzbijanju, Policija i sigurnost*, Zagreb, 3-4, 2008, 219-242.

pitač, socijalni ili zdravstveni radnik ili sveštenik na određeni način – iskorištavanjem svog položaja. Ovo teže djelo, dakle, kvalifikuje dvije okolnosti: 1) svojstvo učinioca djela u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja i 2) način preduzimanja radnje,

b) ako je učinilac organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika za izvršenje djela. Ovdje je djelatnost organizovanja u vidu pronalaženja, animiranja, pridobijanja ili povezivanja više lica na različitim mjestima predviđena kao samostalna radnja izvršenja i c) ako je djelo izvršeno od strane više lica (tačka 8. član 123.) - najmanje dva lica, koja istovremeno ili u raznim vremenskim periodima, na istom ili na različitim mjestima, prema jednom ili više pasivnih subjekata preduzimaju jednu ili više istih ili različitih djelatnosti prodaje, nuđenja na prodaju ili posredovanja u prodaji opojnih droga. To mogu biti i dva lica. Nije potrebno postojanje neke formalne i čvrste organizacije, niti udruživanje mora da ima karakter stalnosti. Za ovo djelo je propisana kazna zatvora u trajanju od pet do petnaest godina.

Najteži oblik ovog krivičnog djela, za koji je propisana kazna zatvora najmanje osam godina, postoji u sljedećim slučajevima⁴⁵:

a) ako je preduzetom radnjom izvršenja u bilo kom obliku, odnosno vidu ispoljavanja prouzrokovana teža posljedica. U odnosu na težu posljedicu, koja se javlja kao znatno oštećenje zdravlja većeg broja ljudi, učinilac treba da postupa sa nehatom kao oblikom krivice. Kada postoji "znatno" oštećenje, narušavanje psihičkog (moguće i fizičkog) zdravlja, dakle oštećenje zdravlja u većem stepenu ili obimu, odnosno dužeg ili neizvjesnog toka trajanja, predstavlja faktičko pitanje koje sud rješava u konkretnom slučaju,

b) ako je preduzetom radnjom izvršenja prouzrokovana smrt lica kojem je prodana supstancu ili preparat koji su proglašeni za opojne droge,

c) ako je učinilac posredovao u prodaji opojnih droga⁴⁶. Dakle, ovdje učinilac preduzima radnju posredovanja u kupovini ili prodaji opojnih droga. Posredovanje je dovođenje u vezu kupca sa prodavcem, odnosno kupca sa supstancom. Ono obuhvata različite djelatnosti koje su upravljene na realizaciju kupovine ili prodaje opojne droge⁴⁷.

Posebni oblici djela

Konačno, poseban oblik ispoljavanja krivičnog djela (član 238. KZ FBiH) se preduzima u odnosu na posebnu, specifičnu vrstu objekta napada. To su⁴⁸: a) oprema – aparati

i laboratorijski pribor, kao i druga sredstva koja se upotrebljavaju u procesu proizvodnje ili prerade droge, b) materijal – špric, igle, lule, epruvete, lampe i c) supstance – razne hemikalije, prekursori, otapala za povećanje mase ili kvaliteta koje su namijenjene za proizvodnju opojnih droga. To mogu biti i svakodnevni predmeti koji se inače koriste u domaćinstvu, industriji, zanatskim radnjama (hemijskoj, farmaceutskoj, veterinarskoj) ili u školskim, fakultetskim ili fabričkim laboratorijama za druge namjene, ali koji se mogu iskoristiti za proizvodnju opojnih droga⁴⁹.

Za postojanje ovog djela je dovoljno da učinilac zna, da je svjestan namjene ovih predmeta, bez obzira na to da li kod njega postoji namjera upravljena na upotrebu ovih predmeta u cilju izvršenja ovog krivičnog djela⁵⁰. S tim u vezi, zakonodavac je odredio i pripreme radnje (koje taksativno nabraja) zbog visoko ispoljenog stepena težine i društvene opasnosti i propisao kao samostalno krivično delo. Ovo supsidijarno krivično djelo⁵¹ postoji samo ako učinilac još uvijek nije upotrijebio ova sredstva – opremu, materijal ili supstancije - za proizvodnju opojnih droga u konkretnom slučaju. Za ovo djelo je propisana kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.

Ovo djelo je u istovetnom zakonskom opisu propisano u stavu 3. člana 232. KZ BDBiH, odnosno u članu 207. stav 6. KZ RS (koji predviđa drugačiju kaznu - kaznu zatvora u trajanju od tri do pet godina).

Djelo se u ovom obliku sastoji u neovlašćenoj izradi, nabavljanju, posredovanju ili davanju na upotrebu opreme, materijala ili supstance za koje se zna da su namijenjene proizvodnji opojnih droga. Ovo se krivično djelo preduzima sljedećim alternativno propisanim radnjama izvršenja. To su: a) izrada – pravljenje, stvaranje novog do tada nepostojećeg sredstva, b) nabavljanje – pribavljanje, dolaženje u posjed sredstva na bilo koji dozvoljeni ili nedozvoljeni način, c) posredovanje – omogućavanje, olakšavanje drugom licu da dođe u posjed sredstva i d) davanje na upotrebu – omogućavanje drugom licu da dođe u posjed sredstva - opreme, materijala ili supstance za koje učinilac zna da su namijenjene proizvodnji opojnih droga. Bez obzira na to o kojoj se radnji izvršenja radi u konkretnom slučaju, ona mora biti preduzeta na zakonom propisani način – neovlašćeno, protivno postojećim medicinskim propisima.

Za razliku od drugih zakonskih rješenja u primeni u Bosni i Hercegovini, član 207. KZ RS (stav 7.) predviđa lakši, privilegovani oblik ovog djela⁵². On postoji ako učinilac prijavljuje od koga nabavlja opojne droge ili ako dobrovoljno bitno

⁴⁵ Ž. Petković, Aktivnosti vezane za suzbijanje ponude opojne droge u Republici Hrvatskoj, Policija i sigurnost, Zagreb, broj 1-6, 2005, 191-203.

⁴⁶ S. Đukić, Zloupotreba opojnih droga sa osvrtom na bezbjednost učenika, Defendologija, Banja Luka, broj 21-22, 2008, 113-120.

⁴⁷ Z. Stojanović, N. Delić, Krivično pravo, Posebni deo, Beograd: Pravni fakultet, 2013, 197.

⁴⁸ B. Petrović, D. Jovašević, Krivično pravo 2, Posebni dio, Sarajevo: Pravni fakultet, 2005, 230.

⁴⁹ B. Cvjetko, Kazneno zakonodavstvo i kaznenopravna reakcija na kazneno djelo zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, broj 2/2003, 909-939.

⁵⁰ B. Petrović, D. Jovašević, A. Ferhatović, Krivično pravo 2, Sarajevo: Pravni fakultet, 2016, 368.

⁵¹ D. Tripalo, Kaznenopravni aspekti zlouporabe droga, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, broj 2, 2003, 553-585.

⁵² D. Jovašević, Lj. Mitrović, V. Ikanović, Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske, Banja Luka: Službeni glasnik, 2021, 400-402.

doprinese otkrivanju djela. Za ovo djelo zakonodavac propisuje mogućnost fakultativnog oslobođenja od kazne ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi⁵³: a) učinilac je prijavio, podnio prijavu – dakle, obavijestio nadležne državne organe (policiju) blagovremeno i potpuno lice od koga nabavlja opojnu drogu, bilo da to lice prijavi ličnim podacima, po imenu ili prezimenu, po nadimku ili na drugi način (po ličnim obilježjima, npr. tattoo, mladež, ožiljak itd.), mjestu stanovanja, boravka ili okupljanja i sl. i b) učinilac bitno dobrovoljno doprinese otkrivanju krivičnog djela neovlaštene prouzvodnje, prerade ili stavljanja u promet opojne droge⁵⁴.

ZAKLJUČAK

U okviru narko-kriminaliteta najveću opasnost i težinu, te učestalost ispoljavanja imaju različite protivpravne delatnosti proizvodnje, prerade, prodaje ili na drugi način stavljanja u promet opojnih droga (i sličnih supstanci). Radi se o djelatnostima pojedinaca ili grupa kojima se krši legislativni sistem u okviru medicinskog/zdravstvenog zakonodavstva kojima se ugrožava zdravlje ljudi, a kojima se vrše krivična djela neovlašćene proizvodnje i prometa opojnih droga. U ovim inkriminacijama u osnovi nalaze se međunarodni univerzalni i regionalni standardi.

Slična je situacija u Bosni i Hercegovini gde sva četiri krivična zakona predviđaju krivična djela ove vrste sa osnovnim i težim (odnosno lakšim – KZ RS) oblicima ispoljavanja za čije su učinioce propisane stroge kazne, odnosno mjera bezbjednosti oduzimanja predmeta (objekta radnje). To su krivična djela koja imaju za objekat zaštite zdravlje ljudi, dok se kao objekat napada javljaju opojne droge.

Kod "Neovlašćenog prometa opojnim drogama" iz KZ BiH radi o međunarodnoj trgovini opojnim drogama, za razliku od krivičnog djela sa sličnom sadržinom koje je predviđeno u entitetskom krivičnom zakonodavstvu ("Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga"). Bez obzira na razlike između ovih inkriminacija, može se reći da je legislativni sistem Bosne i Hercegovine uspostavio solidne osnove za sprječavanje i suzbijanje različitih nedozvoljenih aktivnosti proizvodnje, prerade ili prometa opojnih droga i sličnih supstanci.

LITERATURA

- Atanacković, D., *Krivično pravo, Posebni deo*, Beograd: Naučna knjiga, 1981.
- Babić, M., Marković, I., *Krivično pravo, Posebni dio*, Banja Luka: Pravni fakultet, 2007.
- Cvjetko, B., *Kazneno zakonodavstvo i kaznenopravna reakcija na kazneno djelo zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, broj 2/2003, 909-939.

⁵³ M. Babić, I. Marković, *Krivično pravo, Posebni dio*, Banja Luka: Pravni fakultet, 2007, 172-173.

⁵⁴ D. Jovašević, Lj. Mitrović, V. Ikanović, *Krivično pravo Republike Srpske, Posebni dio*, Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron, 2017, 122-123.

- Čejović, B., Miladinović, V., *Krivično pravo, Posebni deo*, Niš: SKC, 1995.
- Degan, V.Đ., Pavišić, B., *Međunarodno kazneno pravo*, Rijeka: Pravni fakultet, 2005.
- Đorđević, M., Đorđević, Đ., *Krivično pravo*, Beograd: Projuris, 2021.
- Đukić, S., *Zloupotreba opojnih droga sa osvrtom na bezbjednost učenika, Defendologija*, Banja Luka, broj 21-22/2008, 113-120.
- Erkić, D., *Zloupotreba opojnih droga*, Zvornik: Eurografika, 2012.
- Jovašević, D., *Međunarodno krivično pravo*, Niš: Pravni fakultet, 2011.
- Jovašević, D., Ikanović, V., *Međunarodno krivično pravo*, Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron, 2015.
- Jovašević, D., *Krivično pravo, Posebni deo*, Beograd: Dosije, 2017.
- Jovašević, D., Mitrović, Lj., Ikanović, V., *Krivično pravo Republike Srpske, Posebni deo*, Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron, 2017.
- Jovašević, D., Mitrović, Lj., Ikanović, V., *Komentar Krivičnog zakona Republike Srpske*, Banja Luka: Službeni glasnik, 2021.
- Klarić, D., *Današnji trendovi kriminala u svetu sa zlouporabom droga i važne karakteristike kriminalističko metododičkog pristupa u suzbijanju, Policija i sigurnost*, Zagreb, broj 3-4/2008, 219-242.
- Kubin, M., *Kazneno djelo zlouporabe opojnih droga na području Virovitičko-podravske županije* (magistarski rad – neobjavljen), Zagreb: Pravni fakultet, 2011.
- Lazarević, Lj., *Krivično pravo, Posebni deo*, Beograd: Savremena administracija, 1993.
- Petković, Ž., *Aktivnosti vezane za suzbijanje ponude opojne droge u Republici Hrvatskoj, Policija i sigurnost*, Zagreb, broj 1-6/2005, 191-203.
- Petković, Ž., *Fenomenologija zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj sa osvrtom na trenutnu situaciju u svijetu, Kriminalologija i socijalna integracija*, Zagreb, broj 2/2009, 115-120.
- Petrović, B., *Kriminalistička metodika istraživanja krivičnih djela zloupotrebe opojnih droga*, Sarajevo: Pravni fakultet, 1997.
- Petrović, B., *O drogama koje je najčešće zloupotrebljavaju, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, Sarajevo, 2002, 287-310.
- Petrović, B., *Narkokriminal*, Sarajevo: Pravni fakultet, 2004.
- Petrović, B., Jovašević, D., *Krivično pravo 2, Posebni dio*, Sarajevo: Pravni fakultet, 2006.
- Petrović, B., Jovašević, D., *Međunarodno krivično pravo*, Sarajevo: Pravni fakultet, 2010.
- Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A., *Krivično pravo 2*, Sarajevo: Pravni fakultet, 2016.
- Petrović, B., Miletić, A., *Utvrđivanje objektivnog uvjeta inkriminacije kod krivičnog djela zloupotrebe opojnih droga marihuana, Pravna misao*, Sarajevo, broj 11-12/2020, 7-36.
- Simović, M., Simović, M., Todorović, Lj., *Krivični zakon Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: Fineks, 2015.
- Simović, M., Simović, M., Simović, V., Karović, S., *Zloupotreba opojnih droga u krivičnom pravu Bosne i Hercegovine*, Laktaši: Grafomark, 2022.
- Stojanović, Z., Delić, N., *Krivično pravo, Posebni deo*, Beograd: Pravni fakultet.

Tripalo, D., Kaznenopravni aspekti zlouporabe droga, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, broj 2/2003, 553-585.

Zimonja, O., Krivičnopravni i kriminalistički značaj krivičnog djela omogućavanje uživanja opojnih droga, *Bezbjednost, policija, građani*, Banja Luka, broj 3-4/2016, 177-196.

Turković, K., et al., *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb: Narodne novine, 2013.

Illegal Production and Traffic of Narcotics - International Standards and Law of Bosnia and Herzegovina

Marina M. Simović

Associate Professor, Secretary of the Ombudsman for Children of the Republika Srpska, Faculty of Legal Sciences of the Pan-European University "Apeiron" in Banja Luka, marina.simovic@gmail.com

Vladimir M. Simović

Prosecutor of the Prosecutor's Office of BiH and full professor of the Faculty of Security and Protection of the Independent University of Banja Luka, vlado_s@blic.net

Abstract: In the legislative system of Bosnia and Herzegovina, a special place, role and importance is given to the system of legal and sub-legal regulations aimed at ensuring effective, high-quality and timely protection of people's health (health or medical law). In the area of health protection, domestic regulations governing the system of production, processing and traffic of narcotic drugs and similar psychoactive controlled substances, are of particular interest. These regulations are based on relevant international universal or regional standards. In case of violation of medical/health regulations related to narcotic drugs, their unauthorized/illegal production, processing, traffic, storage, transportation or storage - the characteristics of certain criminal offenses against human health prescribed in the laws applicable in Bosnia and Herzegovina are realized, which entails criminal liability and punishment of their perpetrators. The paper analyzes the characteristics of several forms/species of the manifestation of criminal acts of illegal production and trafficking of narcotic drugs in accordance with the legislative system in force in Bosnia and Herzegovina from a theoretical and practical point of view. This criminal offense consists of the unauthorized production, processing, sale or offering for sale, purchase, possession or transfer for the purpose of sale or mediation in the sale or purchase or putting into traffic in another way substances, or substances that have been declared as narcotic drugs.

Keywords: international standards, law, narcotic drugs, criminal offense.